

STERILTEKNISKA
FÖRENINGEN

ASEPTISKT ARBETSSÄTT STERILTEKNISK ENHET ÖRENT OMRÅDE

Riktlinjer och rekommendationer för ett aseptiskt arbetssätt på Sterilteknisk enhet. Syftet är att höja kompetensen, öka medvetenheten samt säkerställa att alla arbetar likadant för att reducera spridning av mikroorganismer. Materialet kan med fördel användas i utbildningssyfte då teoretisk och praktisk tillämpning är att rekommendera.

<u>Innehållsförteckning</u>	<u>Sida</u>
Bakgrund	2
Syfte och mål	2
Nuläge	3
Riktlinjer för aseptiskt arbete	4
Exempel 1	6
Rekommendationer för manuell rengöring	7
Exempel 2	8
Ultraljudsbad	9
Definitioner	10
Källförteckning	11

Författare

Cecilia Söderberg

Mikael Axelsson

Bakgrund

Sterilteknisk enhets huvudsakliga uppgift är rengöring, desinfektion, kontroll, underhåll och sterilisering av operations och undersökningsinstrument. Enheten är uppdelad i tre zoner, oren, ren och steril zon.

I oren zon tar enheten emot kontaminerat gods som skall genomgå rengöring och desinfektion. I oren zon används skyddsutrustning samt korrekta arbetsrutiner för att förhindra smitta. Grundregel är att allt kontaminerat är smittförande.

I ren zon skall rengjort och desinfekterat gods genomgå okulär kontroll, underhåll, montering, paketering samt sterilisering. I ren zon är god handhygien ett krav för att skydda rent gods från kontaminering.

I steril zon kontrolleras steriliserat gods samt distribueras till respektive avdelning/kund. Hantering av sterilt gods innebär god handhygien, för att undvika kontaminering.

Förekomsten av multiresistenta bakterier och icke botbara sjukdomar t ex HIV samt Hepatit ökar och det tillsammans med utbildad personal med kunskap om smittvägar och risker ställer högre krav på arbetsmiljö samt säkra arbetsrutiner.

Inom steriltekniska enheter arbetas det med kontaminerat gods (smittförande) vilket kan resultera i smitta. Därför skall den skyddsutrustning som finns såsom handskar, förkläde samt visir användas.

De Basala hygienrutiner vi förhåller oss till är en bra grund men är mestadels inriktade på vårdarbete med patientkontakt. Det finns således ett behov att anpassa de basala hygienrutinerna till verksamheten.

Syfte och mål

Syftet är att höja kompetensen och öka medvetenheten om hur man arbetar på ett aseptiskt sätt. Säkerställa att alla arbetar likadant för att reducera smittspridning av mikroorganismer. Målet är att skapa riktlinjer för aseptiskt arbetsätt samt manuell rengöring.

Materialet är även tänkt att kunna användas som grund till t ex internutbildning om hygienrutiner på en sterilteknisk enhet.

Nuläge

På många steriltekniska enheter saknas tydliga rutiner för hur ett aseptiskt arbetssätt utförs i orena zoner. Nya medarbetare instrueras av t ex en handledare. Ofta kan informationen då variera, till och med bli inkorrekt beroende på olika handledares kunskaper.

I oren zon kan det råda oklarheter om vilka ytor/redskap som är rena respektive orena. Till exempel förekommer det att vissa hanterar, scannrar, handtag och andra ytor med kontaminerade handskar, samtidigt som annan personal hanterar dessa utan handskar (indirekt kontaktsmitta).

Användning av skyddsutrustning kan också variera, beroende på att det inte finns tydliga och skriftliga rutiner kring detta. För att vi ska kunna hålla en hög standard, minimera smittspridning av mikroorganismer och arbeta på ett aseptiskt sätt i orena zoner bör detta klargöras.

Riktlinjer för Aseptiskt arbetssätt STE orent område.

- Använd alltid handskar vid arbete med instrument och gods där risk föreligger att kontakt med kroppsvätskor, till exempel, blod, urin, avföring, kräkning, sekret, likvor förekommer
- Använd även handskar vid övrigt smutsigt arbete (avfall etc.)
- Kasta handskarna direkt efter användning
- Desinfektera händerna före och efter handskanvändning
- Berör inte omväxlande smutsigt och rent med handskar på händerna
- Byt handskar mellan olika moment
- Använd inte samma handskar under för lång tid

Handskar blir förorenade vid arbete i oren zon och sprider mikroorganismer på samma sätt som en smutsig hand. Berör inte omväxlande smutsigt och rent med samma par handskar, utan byt handskar mellan olika moment.

- Förkläde plast/ är engångsmaterial och ska slängas efter varje arbetsmoment.
- Visir/ stänkskydd.

Rent mot rent innebär att det arbetas på ett sådant sätt att ingen kontamination sker på arbetsytor eller redskap som ska betraktas som rena.

Det optimala är att två personer samarbetar, en utför rent arbete och en utför orent arbete, i oren zon.

Den som utför orent arbete använder handskar, förkläde och stänkskydd vid behov. Denna person ska inte ta i handtag, scanner, behållare för ytdesinfektionsmedel eller plocka bland tillbehör för disklasterna. Den som utför orent arbete ska endast hantera det orena godset.

Byt handskar ofta och mellan olika moment. Handskar är en barriär mellan den rena handen och kontaminerat gods/föremål, dock kan inte denna barriär upprätthållas hur lång tid som helst. Handskar slits vid mekaniskt arbete samt vid kraftig nedsmutsning och långvarig kontakt med vätskor.

Den som utför rent arbete assisterar den som utför orent arbete, t ex scannar in godset, plockar fram brickor, kopplingar och andra tillbehör. Denna personen använder inte handskar.

Om arbete utförs ensam är det viktigt planera noga innan det orena arbetet påbörjas. Plocka fram det som behövs och scanna in godset med rena händer. Efter det tas handskar och förkläde på och hanterar det orena godset. Om något glömts tas handskarna av, händerna desinfekteras och kompletterar med det som behövs.

Inom vården används handskar för att både skydda patienten från vårdgivaren samt vårdgivaren från patienten, men inom sterilteknisk verksamhet används handskar för att skydda personal mot kontaminerat gods och ytor. Därför bör handskbeklädda händer alltid betraktas som kontaminerade.

Exempel 1.

Två personer jobbar tillsammans i disken. Den ena utför rent arbete och den andra orent arbete. Den som utför orent arbete klär sig med handskar och förkläde inför ett arbetsmoment, den som utför rent arbete ska inte använda handskar. Den som utför rent arbete assisterar den som utför orent genom att överräcka de tillbehör som behövs för att lasta godset t.ex. korgar, lock och diskbrickor mm. Den som utför orent arbete ska endast ta i det rena godset och inte kontaminera några andra ytor.

Rekommendation för manuell rengöring

Manuell rengöring av orent gods är ett av de mest riskfyllda arbetsmomenten på en sterilteknisk enhet oavsett om instrumenten enbart handdiskas eller behöver kompletterande rengöring efter rengörings/desinfektionsprocess.

Det är viktigt att skyddsutrustning används för att minimera risken för stänk, blodsmitta, stick och skärskador.

En gemensam arbetsbeskrivning är viktig. Om alla arbetar på samma sätt får vi ett säkrare resultat. Risken att rena ytor blir kontaminerade och att vi utsätter oss själva och våra kollegor för risker minimeras.

Det bör strävas för att allt gods om möjligt ska gå genom en rengörings/desinfektionsprocess först, om det efter det inte är rent går instrumentet tillbaka för kompletterande manuell rengöring.

Om orent gods av någon anledning inte går att rengöra i en diskdesinfektor och manuell hantering är nödvändig bör detta föregås av en riskbedömning på enheten samt att en arbetsbeskrivning ska upprättas. Denna enligt instrumenttillverkarens rekommendationer samt gällande hygienrutiner.

Vid inköp av nya instrument är det en fördel om sterilteknisk personal är delaktig i upphandlingsprocessen. Sterilteknisk personal kan tillföra kunskap angående olika processer, kemikalier och hantering för att påverka miljö, arbetsmiljö samt minska behovet av manuell rengöring.

Exempel 2.

Kompletterande manuell rengöring efter rengörings/desinfektionsprocess

- Fyll diskhon med ca 1/3 ljummet vatten. (Byt vatten ofta)
- Dosera rätt mängd handdiskmedel. (Följ tillverkarens rekommendationer)
- Använd handskar, förkläde och eventuellt visir. Byt handskar ofta.
- Håll instrumentet under vattenytan vid rengöring.
- Använd mjuka borstar som inte skadar instrumentets yta.
- Skölj instrumentet väl efter rengöring för att få bort diskmedelsrester.
- Efter manuell rengöring går instrumentet genom en desinfektionsprocess alternativt en rengörings/ desinfektionsprocess.

Ultraljudsbad

Denna rengöringsmetod saknar standard och går inte att validera. Om man väljer att tillämpa denna metod bör detta föregås av en riskbedömning samt att en arbetsbeskrivning uppförs för enheten.

Definitioner

Aseptik syftar till att förhindra uppkomsten av [sjukdomsframkallande mikroorganismer](#), till exempel genom rengöring och [sterilisering](#). Ett aseptiskt arbetssätt innebär att man bevarar det rena rent och det sterila sterilt. Till exempel att man inte med orena händer tar i rent material och kontaminerar det.

Aseptik syftar till att förhindra uppkomsten av mikroorganismer till skillnad från antiseptik som syftar till att bekämpa redan befintliga mikroorganismer genom antiseptiska medel.

Särskild betydelse för aseptikens införande hade ungraren [Ignaz Semmelweis](#). Ordet aseptik kommer ifrån: En arbetsteknik vid operativa ingrepp och sårbehandling som förhindrar förorening med bakterier UTAN användning av kemiska desinfektionsmedel.

Ett aseptiskt tillvägagångssätt inom sjukvården innebär att bygga barriärer mellan det friska och det smittade (Erikson & Erikson, 2010).

Källförteckning

<http://www.vardhandboken.se/>

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Aseptik>

SOSFS 2005:12 Ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet i Hälsa och sjukvården.

SIS-TR 46:2014 Teknisk rapport. Processer för rengöring, desinfektion och sterilisering-
Validering och rutinkontroll inom svensk vård och omsorg.